

Onteigening voor een zijtak locaalspoorweg Sittard—Herzogenrath, van Heerlen naar de mijn Carl.

(173. 1.)

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

MIJNE HEEREN!

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet tot verklaring van het algemeen nut der onteigening ten behoeve van een zijtak van den locaalspoorweg *Sittard—Herzogenrath*, van *Heerlen* naar de mijn *Carl*.

De toelichtende memorie (en bijlagen), die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 18den Maart 1902.

WILHELMINA.

(173. 2.)

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de aanleg van een zijtak van den spoorweg *Sittard—Herzogenrath*, van *Heerlen* naar de mijn *Carl* in het algemeen belang noodig is;

Gelet op de wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 125);

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Wij verklaren, dat het algemeen nut de onteigening vordert ten name van de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen van de eigendommen in de gemeenten *Heerlen* en *Schaesberg* noodig voor den aanleg van een zijtak van den locaalspoorweg *Sittard—Herzogenrath*, van *Heerlen* naar de mijn *Carl*.

De zijtak vangt aan in de gemeente *Heerlen*, aansluitende aan den locaalspoorweg van *Sittard* over *Heerlen* tot aan de *Nederlandsch-Prussische grens* nabij *Herzogenrath*, loopt van daar in gebogen zuidoostelijke richting en eindigt bij den Veldweg naar *Oversten hof* in de gemeente *Schaesberg*.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister van Waterstaat,
Handel en Nijverheid,*

(173. 4)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Voor de ontginning der Limburgsche mijnvelden is

Handelingen der Staten-Generaal. Bijlagen. 1901—1902.

verbinding der ontginningszetels met het spoorwegnet eene noodzakelijkheid. Reeds in 1846 werd dit ingezien blijkens de toen, in verband met den tijdelijken afstand der Domaniale steenkolenmijn bij Kerkrade, aan de Aken—Maastrichtsche spoorwegmaatschappij verleende concessie, welke behalve op den aanleg en de exploitatie van eene spoorlijn tusschen beide steden, ook betrekking had op een zijtak van het station *Simpelveld* van die lijn naar de genoemde mijn. En ook bij het tot stand brengen van den locaalspoorweg *Sittard—Herzogenrath* trad, naast het belang van het lokaalverkeer, waaraan deze lijn gebleken is in zoo hooge mate dienstbaar te zijn, het belang op den voorgrond om het mijngebied, hetwelk door den spoorweg wordt doorsneden, tot ontwikkeling te brengen door het geven van eene goede gelegenheid tot afvoer der ontginningsproducten.

De lijn *Sittard—Herzogenrath* zou echter als afvoerweg voor de Limburgsche kolen niet tot haar recht komen, indien zij alleen benut werd voor het transport der kolen uit die mijnen, welke ontginningszetels in de onmiddellijke nabijheid van den spoorweg gelegen zijn en daaraan door een eenvoudig verbindingsspoor kunnen worden aangesloten, zooals dit op het station *Heerlen* ten aanzien van den in dit dorp gevestigden ontginningszetel van de mijnonderneming „*Oranje-Nassau*” plaats vond. Gaandeweg zal zij dienstbaar moeten worden gemaakt aan de exploitatie van al die mijnen, waarvan het emplacement der uitdelvingsschachten zoodanig is gelegen dat dit, zonder te kostbare werken noodig te maken, door een zijtak aan den spoorweg kan worden verbonden.

Er zullen dus, evenals van *Simpelveld* naar *Kerkrade*, spoorwegtakken zijn aan te leggen, welke naar gelang van de plaatselijke gesteldheid aan ééne of meer ontginningen zullen kunnen worden dienstbaar gemaakt. Reeds door den ambtsvoorganger van den ondergeteekende is de vraag overwogen, langs welken weg de aldus benodigde spoorwegtakken zouden kunnen worden tot stand gebracht. De maatschappij tot exploitatie van Limburgsche steenkolenmijnen had namelijk concessie gevraagd voor den aanleg en de exploitatie van een locaalspoorweg van *Heerlen* naar haar mijnveld *Carl*, in de gemeente *Schaesberg*, welke locaalspoorweg aanvankelijk alleen zou dienen voor den aanvoer van materialen voor den mijnbouw en voor den afvoer van de ontginningsproducten. De overweging van die aanvraag leidde evenwel tot het besluit, dat het niet wenschelijk zou zijn een weg in te slaan, welke er toe zou leiden dat een aantal concessies voor op zich zelf staande korte spoorwegtakken naar de onderscheidene Limburgsche mijnvelden — de ontworpen verbinding naar het mijnveld *Carl* is slechts 2.7 K.M. lang — aan de betrokken mijnondernemingen zouden worden verleend, maar dat het veeleer wenschelijk was deze zijtakken, zoodia zij om eenige reden van meer betekenis zouden zijn te achten dan de particuliere verbindinglijnen, bedoeld in art. 49 der bij de wet van 22 Juli 1890 (*Staatsblad* n°. 134) bekrachtigde overeenkomst, tot welke laatste categorie de reeds genoemde aansluiting van de mijn „*Oranje-Nassau*” op het station *Heerlen* moet worden gerekend, te beschouwen als uitbreidingen of uitloopers van de bestaande spoorwegen, met welke zij dus in ééne hand behooren te zijn. Aldus zou ook het dienstbaar maken van éen zijtak aan ontginningen van meer dan ééne onderneming op natuurlijke en eenvoudige wijze zijn te regelen. Immers brengt de omstandigheid, dat eene lijn deel van het spoorwegnet uitmaakt mede, dat zij uit haren aard voor allen, die daarover onder gelijke conditiën willen vervoeren, wordt opengesteld.

De Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen bleek bereid mede te werken om op deze wijze, namelijk als een in art. 20 der aangehaalde overeenkomst van 21 Januari 1890 bedoeld uitbreidingswerk van haren locaalspoorweg *Sittard—Herzogenrath*, den zijtak naar de mijn *Carl* aan te leggen en verzocht de voor de uitvoering op dien voet noodige vergunning, welke haar door den ondergeteekende bij beschikking van 13 Januari 1902 werd verleend.

Het werk, waarvan hier sprake is, voldoet toch aan de eerste der in genoemd artikel gestelde vereischten: noodig te zijn, hetzij voor de ontwikkeling van het verkeer, hetzij voor de uit-

oefening van den dienst op de Staatsspoorwegen, tot welke ook de locaalspoorweg Sittard—Herzogenrath voor de toepassing der spoorwegovereenkomst, ingevolge art. 23 der bij de wet van 23 Juni 1893 (*Staatsblad* n°. 112) bekrachtigde overeenkomst, moet worden gerekend, sedert deze spoorweg aan de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen in eigendom is overgegaan. Vrees, dat door dit toegestane uitbreidingswerk het bedrijf van die maatschappij en eventueel bij naasting van die onderneming, de door den Staat te betalen rekening met eene wellicht improductieve uitgaaf zou worden bezwaard, behoeft niet te worden gekoesterd. Immers heeft de maatschappij tot exploitatie van Limburgsche steenkolenmijnen zich bij overeenkomst tegenover de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen verbonden, over de aanlegkosten van den zijtak eene jaarlijksche vergoeding van 4 p^{ct}. te betalen. Deze vergoeding zal worden herzien, zoodra aan andere ondernemingen wordt toegestaan van den zijtak gebruik te maken, deze voor het publiek verkeer wordt opengesteld of deze door de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen voor anderen dienst dan ten behoeve van het vervoer van en naar de mijn Carl gebruikt wordt.

In verband met de mogelijkheid, waarop blijkens het voorafgaande reeds is gerekend, dat de zijtak te eeniger tijd voor het publiek verkeer zal worden opengesteld, kan nog het volgende worden aangeteekend:

Is de lijn aangelegd, dan is de ondergeteekende bevoegd, krachtens art. 25 der wet van 9 April 1875 (*Staatsblad* n°. 67) aan den zijtak een station te vestigen en aldus, voor zooveel daaraan behoefte mocht bestaan, dezen voor het publiek verkeer van personen of van goederen te openen. Mocht in verband met de mijnontginning de streek zich ontwikkelen, dan zou zulk een nieuwe verkeersweg ook uit anderen hoofde dan voor de mijnontginning van belang kunnen zijn. Eindelijk is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat de nu ontworpen zijtak te eeniger tijd zal worden doorgetrokken in de richting van den mijnspoorweg Kerkrade—Simpelveld, waardoor niet alleen het betrokken gedeelte der provincie Limburg zal worden gebaat, maar ook een nieuwe afvoerweg voor de kolenvelden om Heerlen zal worden geopend.

§ 2. Vermits voor den aanleg van den zijtak toepassing van de wet op de onteigening ten algemeenen nutte wenschelijk bleek, zijn plans van dit werk opgemaakt, die, na goedkeuring voor zooveel noodig, ter voldoening aan die wet in de betrokken gemeenten zijn nedergelegd.

Omtrent de bezwaren, welke tegen het plan van aanleg zijn kenbaar gemaakt (1) zij het volgende medegedeeld.

Bezwaren in de gemeente Heerlen.

Behoudens eene enkele uitzondering, waarbij alleen op schadevergoeding wordt aangedrongen, wordt in de talrijke processen-verbaal van mondeling ingebrachte bezwaren en bezwaarschriften op den voorgrond gesteld, dat de aanleg van den ontworpen spoorweg *niet* strekt ten algemeenen nutte, maar slechts in het belang is van de mijn Carl. Verder wordt nog door velen betoogd, dat de lijn onnoodig is, omdat Heerlen reeds met Schaesberg door een spoorweg is verbonden, terwijl als derde bezwaarpunt door velen wordt aangevoerd, dat de aanleg nadeel zal veroorzaken aan de landbouwers en grondeigenaren, uitsluitend ten behoeve van het privaat belang van de mijn.

Burgemeester en wethouders van Heerlen wederleggen de genoemde bezwaren en wijzen wat het algemeen belang der lijn betreft, op de voordeelen voor de bevolking, die de ontginning der mijn zal opleveren en welke ontginning afhankelijk is van den aanleg van den spoorweg, en verder op het nut, dat de lijn zal hebben, indien zij te eeniger tijd verlengd wordt naar Spekholzerheide en Kerkrade en mede voor het personenvervoer wordt opengesteld.

(1) De bezwaarschriften zijn met de plans en verdere bescheiden op de griffie der Kamer nedergelegd, ter inzage van de leden.

Bezwaren in de gemeente Schaesberg.

De bezwaren mondeling ingebracht en bij proces-verbaal vastgesteld alsmede die der gemeente Schaesberg berusten alle op de opvatting, dat de onteigening voor den ontworpen spoorweg *niet* strekt ten algemeenen nutte, omdat die lijn slechts een particulier belang beoogt. Reclamanten verzetten er zich daarom tegen, dat hunne eigendommen hun door toepassing eener onteigeningswet ontnomen zullen worden, hetgeen zij achten in strijd te zijn met art. 151 der Grondwet.

Het advies van burgemeester en wethouders van Schaesberg luidt, dat zij zich volkomen vereenigen met het gevoelen der reclamanten, dat de ontworpen spoorweg niet is ten algemeenen nutte, doch zuiver in het belang eener bijzondere maatschappij, zoodat zij meenen, dat de voorgenomen onteigening, als in strijd met art. 1 der Onteigeningswet, niet behoort te worden toegestaan.

Burgemeester en wethouders deelen mede, dat de bezwaren niet voortspruiten uit eene neiging, om de industrie tegen te werken, maar geven als hun oordeel te kennen, dat de aangevraagde onteigening voortvloeit uit eene al te groote spaarzaamheid, d. w. z. te lage aanbiedingen voor den benodigden grond.

Daar Schaesberg reeds een spoorwegstation heeft, hebben burgemeester en wethouders de overtuiging, dat niemand buiten de mijnmaatschappij en buiten de spoorwegmaatschappij nut of voordeel van de ontworpen spoorweg zal hebben.

§ 3. Zooals uit het medegedeelde blijkt, is de tegenstand tegen onteigening ten behoeve van den zijtak nagenoeg uitsluitend gegrond op de ontkenning van het algemeen nut van die lijn. De vraag, of de ontworpen verbinding tusschen het station Heerlen en de mijn „Carl” van algemeen nut is te achten, moet evenwel zonder eenigen twijfel bevestigend beantwoord worden. Tot dien twijfel bestaat ten aanzien van dit werk evenmin grond, als bij welk ander uitbreidingswerk van het spoorwegnet ook.

De omstandigheid, dat de nu ontworpen zijtak aanvankelijk alleen zal dienen om materialen voor den mijnbouw aan te voeren en om de ontginningsproducten uit de mijn Carl af te voeren, is zeker allerminst geschikt, om het algemeen nut van dit spoorwegwerk te verkleinen. De spoorwegexploitatie toch wordt op die wijze dienstbaar gemaakt aan een bedrijf, dat op zich zelf als eene zaak van algemeen belang is te beschouwen.

Het verschaffen van steenkolen tegen billijken prijs is eene levensbehoefte voor ons land, daar zij niet alleen voor onze industrie onmisbaar, maar ook voor verwarming en verlichting onontbeerlijk zijn. Steenkolenmijnontginning op ons eigen grondgebied, waardoor ons land minder afhankelijk wordt van het buitenland, tal van menschen arbeid vinden en kapitalen hier te lande blijven en vruchtdragend worden gemaakt is daarom zeer zeker eene zaak van algemeen belang.

De wet tot exploitatie van Staatswege van steenkolenmijnen in Limburg bevestigt deze zienswijze. Maar daarmee wordt dan tevens het algemeen nut van de verbindingslijnen van de mijnen met den spoorweg erkend. Immers het vervoer van steenkolen naar den spoorweg kan (behoudens in speciale gevallen) slechts op economische wijze plaats vinden, door den aanleg van eene verbindingslijn. Het ontkennen van het algemeen belang van zulk eene lijn zou meebrengen, dat ook de Staat voor de ontginning van zijne steenkolenvelden geene spoorwegen of verbindingen met een bestaanden spoorweg zou kunnen aanleggen, onder toepassing van de wet op de onteigening. Daardoor zou dus het bouwen van zulke spoorwegen niet alleen zeer kostbaar kunnen worden, maar zelfs door onwillige eigenaren van gronden geheel kunnen worden belet. En het is ondenkbaar, dat de Staat wél de Onteigeningswet zou kunnen toepassen voor spoorwegen ten nutte van zijn eigen mijnen, maar die toepassing zou kunnen geweigerd worden voor mijnen ontgonnen ingevolge eene concessie volgens wettelijke regelen.

Niet de vraag, wie eigenaar of exploitant is van eenig te

maken werk, kan bij toepassing van de Onteigeningswet van invloed zijn, maar alleen het algemeen belang van dat werk.

Ten slotte zij nog aangeteekend, dat Gedeputeerde Staten van Limburg zich met de ontworpen richting van den zijtak, waarbij rekening is moeten worden gehouden met het geaccidenteerd terrein, hebben vereenigd.

Tot den zijtak zal niet behooren het raccordement tot aan den ontginningszetel in het mijnveld Carl. Het ligt namelijk in de bedoeling aan de mijnonderneming vergunning te verleenen hare schacht met het eindpunt van den nu ontworpen zijtak in verbinding te brengen door middel van eene spoor-

verbinding, als bedoeld in art. 49 der spoorwegovereenkomst van 21 Januari 1890.

Een kaartje, waarop zoowel de ontworpen zijtak als een zoodanig verbindingsspoor zijn geschetst, is als bijlage bij deze Memorie gevoegd.

*De Minister van Waterstaat,
Handel en Nijverheid,*

DE MAREZ OYENS.

ten behoeve van een zijtak van den locaalspoorweg
Sittard-Heerzogenrath, van Heerlen naar de mijn Carl

(Bijlage van de Memorie van Toelichting.)

Verklaring:

- Rijksgrens.
- - - Grens van de mijnvelden.
- Spoorwegen.
- Mijnspoorweg.
- Ontworpen zijtak van den locaalspoorweg Sittard-Heerzogenrath van Heerlen naar de mijn Carl.
- - - Spoorwegaanstartingen aan schachten.
- x Schacht.

